

Республика спорт
тиббиёти илмий-амалий
маркази

ISSN 2181-998X

ТИББИЁТ ВА СПОРТ MEDICINE AND SPORT

2024
1

ТОШКЕНТ

ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ ОЛИМПИА ҚЎМИТАСИ

2024/1

ISSN 2181-998X

РЕСПУБЛИКА СПОРТ ТИББИЁТИ
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ МАРКАЗИ

ТИББИЁТ ВА СПОРТ
MEDICINE AND SPORT

Тошкент

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Бош муҳаррир

т.ф.н. К.К. Сирожитдинов

Бош муҳаррир ўринбосари

профессор И.Р. Мавлянов

Маъсул котиб

PhD, к.и.х. Н.Ш. Усмоналиева

Таҳририят аъзолари

*проф. А.А.Ходжиметов, проф. А.Т. Бабаев,
проф. А.Х.Аширметов, проф. Ж.А.Ризаев,
проф. Р.С.Мухамедов, т.ф.д. З.И. Мавлянов*

Таҳририят кенгаши

Академик Ф.Г.Назиров (Ўзбекистон)

Академик А.Л.Аляви (Ўзбекистон)

Академик Т.У.Арипова (Ўзбекистон)

Академик Г.М.Кориев (Ўзбекистон)

Академик Р.Д.Курбанов (Ўзбекистон)

Профессор А.И.Икрамов (Ўзбекистон)

Профессор Б.Т.Даминов (Ўзбекистон)

Профессор Б.А.Поляев (Россия)

Проф. Р.М.Маткаримов (Ўзбекистон)

Проф. Д.К.Нажмутдинова (Ўзбекистон)

Профессор Р.Т.Камилова (Ўзбекистон)

Профессор И.Ираситано (Италия)

Профессор Ф.И.Хамрабаева (Ўзбекистон)

Профессор Л.Н.Туйчиев (Ўзбекистон)

Профессор Е.А.Гаврилова (Россия)

Профессор Д.М.Сабиров (Ўзбекистон)

Профессор И.А.Ахметов (Буюк Британия)

Профессор Ш.А.Боймурадov (Ўзбекистон)

Профессор Б.Г.Гафуров (Ўзбекистон)

Профессор Т.А.Абдуллаев (Ўзбекистон)

СОДЕРЖАНИЕ

АНАЛИЗ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ, СПОСОБСТВУЮЩИХ ФОРМИРОВАНИЮ ПСИХИЧЕСКИХ РАССТРОЙСТВ У СОМАТИЧЕСКИХ ПАЦИЕНТОВ Мухамадиева Н.Б.	91
ПСОРИАТИК АРТРИТ ЖИГАР НОАЛКОГОЛ ЁЎЛИ КАСАЛЛИГИ БИЛАН БИРГА КЕЛГАН БЕМОРЛАРНИ КОМПЛЕКС ДАВОЛАШ САМАРАДОРЛИГИ Мухсимова Н.Р., Ширанова Ш.А.	94
АКСИАЛ СПОНДИЛОАРТРИТДА НОСТЕРОИД ЯЛЛИҒЛАНИШГА ҚАРШИ ПРЕПАРАТЛАРНИНГ САМАРАДОРЛИГИ Набиева Д.А., Мухаммадиева С.М., Ширанова Ш.А.	99
PODAGRA BILAN OG'RIGAN BEMORLARNING ICHAK MIKROBIOTASI SOG'LOM ODAMLAR ICHAK MIKROBIOTASIDAN FARQ QILISHI Набиева Д.А., Ширанова Ш.А., Мухаммадиева С.М.	102
ЮРАК ИШЕМИК КАСАЛЛИГИДА БУЙРАКЛАР ДИСФУНКЦИЯСИНИ ЭРТА ТАШХИСЛАШ ВА УНГА КОМБИНИРЛАНГАН ГИПОЛИПИДЕМИК ДАВО ТАЪСИРИНИ БАҲОЛАШ Рахимова М.Э.	106
СУРУНКАЛИ БУЙРАК КАСАЛЛИГИНИНГ ТУРЛИ БОСҚИЧЛАРИДА ДИСЭЛЕКТРОЛИТЕМИЯ ВА ГИПЕРГОМОЦИСТЕИНЕМИЯНИНГ ЛАБОРАТОР МАНЗАРАСИ Саидхонов С. М., Сабиров М.А., Даминова К.М., Мунавваров Б.А.	111
ЭНДОВИДЕОХИРУРГИЯ ОСТРОГО АППЕНДИЦИТА В ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН – ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ Таджибаев Ш.А., Исхаков Б.Р., Собиров Э.К., Абдурашидов Ф.Ш., Нематуллаев О.И.	115
QUALITY OF LIFE IN COMORBID COURSE OF BRONCHIAL ASTHMA IN CHILDREN Mirrakhimova M.Kh., Saidkhonova A.M.	120
BOLALARDA АТОРИК DERMATIT PROFILAKTIKASI Mirraximova M.X., Nishanbayeva N.Yu.	124
АЁЛЛАРДА СЎЗАК КАСАЛЛИГИНИ АНИҚЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ Ёқубова М.А.	127
ДЕРМАТОГЛИФИК КЎРСАТКИЧЛАР ФЕНОТИП БЕЛГИЛАРМИ ЁКИ ГЕНОТИПНИ ЎЗИДА АКС ЭТТИРАДИМИ? Мавлянов И.Р., Аширметов А.Х., Содиков С.А.	131
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ ЭПИДЕМИОЛОГИИ, ЭТИОПАТОГЕНЕЗА, ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ ДИФФУЗНО ТОКСИЧЕСКОГО ЗОБА Хакимов Д.М., Джалалов А.С., Ботиров А.К., Хамидов Ф.Ш., Нишонова Н.А.	137
НАРУШЕНИЯ ОСАНКИ И ДЕФОРМАЦИИ ГРУДНОЙ КЛЕТКИ. НЕСВОЕВРЕМЕННАЯ КОРРЕКЦИЯ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ Хаялиев Р.Я., Маркушин В.А., Газиева З.Ю., Мазимова Д.Э.	144
АЛЬТЕРНАТИВНОЕ ЛЕЧЕНИЕ ВАКУУМНЫМ КОЛОКОЛОМ ПРИ ВОРОНКООБРАЗНОЙ ДЕФОРМАЦИИ ГРУДНОЙ КЛЕТКИ Хаялиев Р.Я., Маркушин В.А., Рахимий Ш.У., Мазимова Д.Э.	152
ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ	
SPORT BIOMEХАНИKASI TA'LIMIDA TIZIMLI YONDASHUV USULINI QO'LLASH SAMARADORLIGI Abdiyev Bekzod Shaymardonqulovich	161
SPORTCHILARNING TEXNIK MAHORAT KO'RSATKICHLARINI TAHLIL QILISHDA SPORT METROLOGIYASINING DOLZARBLIGI Yuldasheva K.A.	164
ЎЗБЕКИСТОНДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ЯНГИ БОСҚИЧДА Жаҳонгиров Б.Б.	166
ТЕХНИКО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА И СОРЕВНОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ Ибрагимова С.Б.	169
QISQA MASOFAGA YUGURUVCHILARNING SPORT MASHG'ULOTI JARAYONINI TEXNOLOGIK TA'MINLASH Kazoqov R.T.	172

BOLALARDA ATOPIK DERMATIT PROFILAKTIKASI

Mirraximova M.X., Nishanbayeva N.Yu.
Toshkent tibbiyot akademiyasi, O'zbekiston.

ПРОФИЛАКТИКА АТОПИЧЕСКОГО ДЕРМАТИТА У ДЕТЕЙ

Миррахимова М.Х., Нишанбаева Н.Ю.
Ташкентская медицинская академия, Узбекистан.

PREVENTION OF ATOPIC DERMATITIS IN CHILDREN

Mirrakhimova M.H., Nishanbayeva N.Yu.
Tashkent Medical Academy, Uzbekistan.

Rezyume. Atopik dermatit ko'p tizimli ko'rinishlarga ega bo'lgan alligik kassallik bo'lib, to'liq profilaktika qilishni talab qiladi. Atopik dermatit bilan kasallangan bemorlar uchun reabilitatsiya, psixologik stress belgilarini yo'qotish, jismoniy holat va hayot sifatini yaxshilashga qaratilishi kerak. Biz tadqiqotimizga olgan bemorlarni shifoxonadan so'ng ambulatoriya sharoitida profilaktika chora-tadbirlari o'tkazish maqsadida bemorlar yashash joylaridagi oilaviy poliklinikalar bilan birgalikda ish olib bordik. AtD bilan og'rikan bemorlarni davolashda muhim bo'g'in sifatida kompleks reabilitatsiya tadbirlari, jumladan, dori vositalarini qo'llash, fizioterapiya, klimatoterapiya va jismoniy mashqlar bilan davolash kiradi.

Kalit so'zlar: Atopik dermatit, profilaktika chora-tadbirlari, allergik kasalliklar, gemodinamika, depressiya.

Резюме. Атопический дерматит — это аллигационная болезнь с множественными системными проявлениями, требующая полной профилактики. Реабилитация пациентов с атопическим дерматитом должна быть направлена на облегчение симптомов психологического стресса, улучшение физического состояния и качества жизни. Мы работали вместе с семейными поликлиниками по месту жительства пациентов с целью проведения профилактических мероприятий в амбулаторных условиях после госпитализации пациента, которого мы взяли для нашего исследования. В качестве важного звена в лечении пациентов с АД используются комплексные реабилитационные мероприятия, включая использование лекарств, физиотерапию, климатотерапию и лечебную физкультуру.

Ключевые слова: атопический дерматит, профилактические меры, аллергические заболевания, гемодинамика, депрессия.

Resume. Atopic dermatitis is an alligation disease with multiple systemic manifestations that requires complete prevention. Rehabilitation of patients with atopic dermatitis should be aimed at alleviating the symptoms of psychological stress, improving physical condition and quality of life. We worked together with family polyclinics at the place of residence of patients in order to carry out preventive measures on an outpatient basis after hospitalization of the patient whom we took for our study. Comprehensive rehabilitation measures, including the use of medications, physiotherapy, climate therapy and physical therapy, are used as an important link in the treatment of patients with ATD.

Keywords: atopic dermatitis, preventive measures, allergic diseases, hemodynamics, depression.

Mavzuning dolzarbligi. Atopik dermatitning (AtD) oldini olish ushbu kasallik uchun terapevtik va profilaktika choralarining umumiy majmuasidagi eng muhim bo'g'in hisoblanadi. Kasallikning surunkali kechishi profilaktikaning yangi usullarini ishlab chiqishni, bemorlar tomonidan dori vositalaridan foydalanishni kamaytirishni va ularning hayot sifatini yaxshilashni talab qiladi.

Tadqiqotning maqsadi: Atopik dermatit bilan kasallangan bemorlarda asoratlar rivojlanishini o'rganish va profilaktik davolash yo'llarini takomillashtirish.

Tekshiruv materiallari va usullari. 2018-2023 yillar davomida TTA ko'p tarmoqli klinikasi allegalogiya bo'limida davolangan AtD bilan kasallangan bemorlar o'rganildi. To'rtinchi bosqichda 47 nafar Izboskan tumanidan davolangani kelgan bemorlarda reabilitatsiya davridagi simptomlar dinamikasi kuzatildi, ma'lumotlar yig'ildi, umumiy holati baholandi.

Atopik dermatitni oldini olishning zamonaviy tamoyillari 1986 yilda Yu. V. Sergeyev tomonidan tavsiya etilgan. Ular birlamchi va ikkilamchi profilaktikani ajratishni taklif etgan.

Birlamchi profilaktika. Atopik dermatitning oldini olish choralari bola tug'ilishidan oldin ham amalga oshirilishi kerak — antenatal davrda (antenatal profilaktika) va bola tug'ilgandan keyin hayotning birinchi yilida (tug'ruqdan keyingi profilaktika) davom yetishi kerak.

Antenatal profilaktika. Allergiya kasalligini rivojlanish xavfi yuqori antigenik moyillik (homilador ayollarning toksikozi, homilador ayolning ommaviy dori terapiyasi, kasbiy allergenlarga ta'sir qilish, bir tomonlama uglevodli ovqatlanish, majburiy oziq-ovqat allergenlarini suiiste'mol qilish va boshqalar) bilan sezilarli darajada oshadi. Ushbu fikrlarni istisno qilish atopik dermatitning oldini olishda muhim omil hisoblanadi. Og'ir irsiy allergiyaga chalingan homilador ayollar va ayniqsa u mavjud bo'lsa, iloji boricha har qanday allergen (oziq-ovqat, maishiy, professional) bilan aloqa qilishdan saqlanishlari kerak.

Postnatal profilaktika. Erta postnatal davrda yangi tug'ilgan chaqaloqlarni haddan tashqari dori terapiyasidan, erta sun'iy oziqlantirish, ona sutidan bilan boqmaslik yoki erta ajratitish bu immunoglobulin E (IgE) sintezini rag'batlantirishga olib keladi. Qattiq diyeta nafaqat bolaga, balki yemizikli onaga ham tegishli. Atopik dermatit uchun xavf omillari bo'lgan yangi tug'ilgan chaqaloqda terini to'g'ri parvarish qilish, oshqozon-ichak traktini normallashtirish, yemizish zarurligini tushuntirish bilan rasional ovqatlanishni tashkil qilish, qo'shimcha ovqatlarni oqilona kiritish, shuningdek, gipoallergik rejim bo'yicha tavsiyalarga rioya qilish zarur.

AtD bilan og'rikan bemorlarda allergiya bo'yicha laboratoriya tekshiruvi natijalari shifokorga turli guruhlardagi allergenlarning juda keng doirasini darhol

baholashga imkon beradi: uy changi, epidermal o'zgarishlar, qo'ziqorin, bakterial, parazitar, oziq-ovqat, polen va boshqalar. Qabul qilingan ma'lumotlar ba'zida bemor va uning oilasining turmush tarzini o'zgartiradigan profilaktika choralari ko'rish uchun strategik xususiyatga ega. Ushbu ma'lumotlar profilaktik davolanishni, shu jumladan allergenga xos immunoterapiyani (ASIT) ishlab chiqishda bebahodir va bemorlarni o'qitish dasturlarini yaratish uchun zarurdir. Umumiy klinik tekshiruv surunkali infeksiya o'choqlarini yoki boshqa qo'zg'atuvchi omillarni aniqlash va ularni tuzatish imkonini beradi, bu odatda qon bosimining qaytalanishining oldini olishga olib keladi.

Bemorning atrof-muhitini kuzatish. Atrof-muhit monitoringi va aniqlangan qo'shma kasalliklarni tuzatish, shuningdek, yetakchi patogenetik mexanizmlar relapsiga qarshi davolashda muhim choralardan biridir. AtD rivojlanishining uy changlari va uning tarkibidagi dermatofagoidlar bilan bog'liqligi ushbu allergenlar bilan aloqani kamaytiradigan va yo'q qilishdagi choralari ko'rish zarurligini belgilaydi. Fermuarli qalin plastik konvertlarda yopiq matras va yostiqlardan foydalanish majburiydir. Fermuar mato ipi bilan qoplangani ma'qul. Maxsus choyshab sotib olish tavsiya etiladi (yostiq jildlari, ko'rpa-to'shaklar va boshqalar.) chang va shomol allergenlaridan himoya qiladi. Agar bemor oddiy zig'irdan foydalansa, uni muntazam ravishda qaynatish kerak (haftalik), yostiqni 2 yostiq bilan yoping; yostiqlar sintetik mato bilan to'ldirilishi kerak. Choyshabni haftasiga kamida 2 marta almashtirish kerak. Kvartira ko'p sonli mebel va gilamlarga ega bo'lmasligi kerak, bolalar yotoqxonasida gilam qabul qilinishi mumkin emas, shuningdek kovrolinovsintetik materialning o'tkir hidi bilan gilamlardan foydalanish mumkin emas. Butun uyni, ayniqsa bemor eng ko'p vaqt o'tkazadigan xonani muntazam tozalash majburiydir; yorishish qiyin bo'lgan chang to'planadigan joylarni tozalash. Uy changiga allergiyasi bo'lgan kasal odam yashaydigan uyni uning yo'qligida, maxsus changyutgichlar yordamida tozalash kerak. Vaziyat zamonaviy modellarda sinfidagi changyutgichlardan foydalanish orqali sezilarli darajada yaxshilandi diametri 0,3 mikrongacha bo'lgan zarralarni filtrlash, shuningdek, maishiy havo tozalagichlardan foydalanish imkonini beruvchi yuqori samarali HEPA filtrlari mavjud changyutgichlardan foydalanish ma'qul.

Agar mog'orga yuqori sezgir bemorlarda, hammomdan foydalangandan so'ng barcha nam yuzalarni quruq holda artib olish tavsiya etiladi. Hammomni oyiga kamida bir marta mog'or paydo bo'lishining oldini oladigan eritmalar bilan tozalang. Oshxonada pechka ustidagi ekstraktor qopqog'ini ishlatish kerak (bug'ni olib tashlash). Kiyimlarni faqat yaxshi gazlangan joyda, yashash xonasidan tashqarida quritish tavsiya etiladi.

Agar bemorda epidermal allergiya bo'lsa, jun yoki hayvonlarning mo'ynasidan kiyim kiyimaslik, hayvonot bog'iga, sirkga yoki hayvonlar joylashgan uylarga tashrif buyurishni istisno qilish kerak. Hayvon ilgari joylashgan va bemor yashaydigan kvartirada xonani qayta-qayta yaxshilab tozalash kerak.

Agar bemorda o'simlik poleniga allergiyasi bo'lsa: allergen o'simliklarning changlanishi davrida bemor derazalarni yopishni, shamol va quyoshli ob-havo sharoitida, ayniqsa shaharning yashil zonasida yoki qishloq joylarida yurishni cheklash kerak; o'simlik kosmetikasidan foydalaning (sovun, shampun, krem va boshqalar.) ehtiyotkorlik bilan va o'simlik preparatlari bilan davolanish mumkin emas.

Maxsus bo'lmagan omillarni bartaraf etish

AtD bilan og'rigan bemorlarni davolashda nafaqat sababiy ahamiyatga ega allergenlarni, balki allergik

bo'lmagan kasallikning kuchayishiga olib keladigan yoki uning surunkali kursini saqlab turadigan o'ziga xos bo'lmagan (allergen bo'lmagan) omillarni ham yo'q qilishni ta'minlash kerak. Bularga quyidagilar kiradi: stres, haddan tashqari issiq va sovuq harorat, namlik, kuchli jismoniy faollik (tarkibiy qismlardan biri terga ta'sir qilish) va yuqumli kasalliklar.

O'tkir respirator ichak infeksiyalari fonida bolalarda qon bosimining kuchayishi ma'lum fakt mavjud. Ushbu davrlarda nazorat qilish qon bosimining kuchayishini oldini olish uchun yoki yo'q qilish choralari amalga oshirishni yanada qat'iy nazorat qilish zarur chora tadbirlardandir.

Quruq va haddan tashqari sezgir teriga g'amxo'rlik qilish. Quruq teri (kseroaderma) AtD bilan og'rigan bemorlarning 1/3 qismida paydo bo'lishini hisobga olsak, kompleks profilaktik davolanishning muhim omili terini parvarish qilishdir. AtD patogenezida teridagi immun jarayonlar nafaqat allergenlar allergik jarayonni qo'zg'atganda, balki uning giperreaktivligini keltirib chiqaradi umuman olganda, har qanday terini tirnash xususiyati beruvchi moddalar ko'pincha psevd-allergiya va otoimmunreaksiyalarni qo'zg'atadi. Quruq teri epidermis hujayralarining tez-tez va doimiy shikastlanishi tufayli qon bosimini qo'zg'atuvchi omillardan biri bo'lib, immunomediator reaksiyalari zanjirini, limfositlarning faollashuvini va yallig'lanishning tipik rasmni rivojlantirishni keltirib chiqaradi. Shuning uchun atopik bemorning quruq terisini o'z vaqtida va doimiy parvarish AtD keltirib chiqaruvchi sabablarini muvaffaqiyatli oldini olishning qaratilgan chora tadbirlardan biri hisoblanadi.

Bemorlarga tez-tez yuvinishdan saqlanish tavsiya etiladi, ilgari uyda tuzli vannalar, shuningdek o'z-o'zini tayyorlashning "Kleopatra vannalari" deb nomlangan (1 stakan sut, 1 osh qoshiq zaytun moyi bilan emulsiya qilinadi va hammomga quyiladi). Ko'p yillar davomida yumshatuvchi moddalar sifatida 10% karbamid yoki natriy xlorid qo'shilgan oddiy kremlar ishlatilgan. Biroq, yangi dorilar paydo bo'lishidan oldin ishlatilgan bunday ekstemporal formulalar bir qator kamchiliklarga ega edi, shu jumladan ko'pincha bemorga etib bo'lmaydigan, maxsus tayyorgarlikni talab qiladigan va boshqa ko'plab noqulayliklarni keltirib chiqaradigan, estetik jihatlar haqida gapirmasa ham bo'ladi. Quruq terini davolash uchun mos bo'lgan samarali faol moddalarning yetishmasligi, tashqi terapiya uchun yuqori sifatli tashuvchi bazaning yo'qligi ko'p yillar davomida mamlakatimizda atopik dermatitning oldini olishni murakkablashtirdi.

Yangi terini parvarish qilish vositalari. Profilaktik parvarish uchun, ayniqsa lanolin sezgirligi bo'lgan odamlarda, doimiy foydalanish uchun steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilarning yangi avlodlarini tavsiya qilamiz. Ushbu mahsulotlarga, xususan, termal suvlarga asoslangan turli xil preparatlar, shu jumladan fransuz termal suvi Avene (Avene) kiradi. Termal suvlar yaqinda chet elda ishlab chiqarilgan bir nechta dermatokosmetologiya liniyalarining tashqi preparatlari va terini parvarish qilish mahsulotlarida ishlatilgan. Qoida tariqasida, termal suvning ta'siri uning tinchlantiruvchi ta'siri sifatida ko'rsatiladi, terining tirnash xususiyati yo'qotadi, shuningdek epidermal to'siq funksiyasini kuchaytiradi (namlash va yumshatish orqali)epidermal, bu uning mikroorganizmlarning shikastlanishiga va kirib borishiga chidamliligini oshiradi. Oxirgi ta'sir priadda muhim ahamiyatga ega, chunki yallig'lanishning qo'zg'atuvchilari ko'pincha mikroba elementlar-superantigen teri yuzasidan bakteriyalar va zamburug'larning antijenlari va superantigenlari.

Adabiyotlar ro‘yhati:

1. Аллергология и иммунология / под ред. А. А. Баранова, Л. С. Намазовой-Барановой, Р. М. Хаитова : Союз педиатров России. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Союз педиатров России, 2018. – 492 с.
2. Альбанова В. И., Атопический дерматит [Электронный ресурс] / Альбанова В. И., Пампура А. Н. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2014. – 128 с. - ISBN 978-5-9704-3010-1 – Режим доступа: <http://www.studmedlib.ru/book/ISBN9785970430101.html>
3. Атопический дерматит : рекомендации для практических врачей. Российский Национальный согласительный документ по атопическому дерматиту. М. : «Фармарус Принт», 2012. – 192 с.
4. Федеральные клинические рекомендации по оказанию медицинской помощи детям с пищевой аллергией. Режим доступа: <https://mosgorzdrav.ru/>
5. Балаболкин И. И., Гребенюк В. Н. Атопический дерматит у детей. М.: Медицина, 2008. – 240 с.
6. Федеральные клинические рекомендации по оказанию медицинской помощи детям с атопическим дерматитом. – Режим доступа: <http://cr.rosminzdrav.ru/#!/schema/46>
7. Шабалов Н. П. Детские болезни : учебник для вузов (том 1). 8-е изд. – СПб. : Питер, 2017. – 880 с. : ил.